

ظرف لاکی رباط شرف

م . ی . کیانی

پوشش و تزئین اشیاء مختلف بویژه اشیاء چوبی استفاده میکرده‌اند . آثار باقیمانده از اشیاء لاکی چه در خاور دور و چه در خاور نزدیک موبد آنست که هر یک از این مراکز از نظر تکنیک و نقاشی شیوه متفاوت داشته و هر یک سنت های دیرینه خود را در طی ادوار مختلف حفظ کرده‌اند .

متأسفانه اغلب محققان بهنگام معرفی و شرح اشیاء لاکی بیشتر به شرح و تزئینات آن پرداخته و کمتر از نظر تکنیک و نحوه کار این هنر را مورد بررسی قرار دادند (۱) .

آشنائی و توسعه هنر نقاشی لاک ، در ایران بعلت عدم

در بین هنرهای مختلف اسلامی ، هنر نقاشی لاکی Lacquer Art برخلاف دیگر هنرها چون سفالگری فلزکاری ، نقاشی ، چندان مورد بررسی و تحقیق قرار نگرفته و مطالب زیادی هم در این زمینه منتشر نگردیده است .

بیشتر محققان پیدایش و توسعه این هنر را از خاور دور مخصوصاً " چین دانسته و بر این عقیده‌اند که از آنجا به خاور نزدیک نفوذ کرده است .

آنچه مسلم است اینکه این هنریکی از هنرهای مهم قاره آسیا بوده و از دیرزمان کشورهای مختلف این قاره از لاک برای

۱- منابع دلیل مطالب سودمندی را در مورد هنر ، تکنیک و تزئین نقاشی لاک و روغنی در بر دارد :

م . ی . دیماند ، راهنمای صنایع اسلامی ، ترجمه عبدالله فریار ، نگاه ترجمه و نشر کتاب تهران ۱۳۳۶ صفحات

۸۶-۸۹

مصور الملکی ، صنایع کاغذی یا مقوایی ، نقش و نگار دوره دوم شماره ۶ ، ۱۳۳۸

Aga-Oglu, Mehmet, "Persian bookbinding of the fifteenth century" Ann Arbor, 1935.

Riefstahl, Rudolf M. "A Seljuq Koran stand with Lacquer-painted decoration in the museum of Konya" the Art Bulletin, vol XV, 1935, pp. 361-373.

_____ . "A Seljuq Koran stand with lacquer painted decoration", Parnassus, IV, no. 4, 1932, p. 25.

Lesley, Everett P. Lacquer: Oriental and Western, ancient and modern, the cooper union museum for the Arts of decoration, 1951.

Wulff H.E., The traditional crafts of Persia, Cambridge Massachussets 1966.

Adle, C., Ecriture de L'Union Reflets du temps des troubles, Paris, 1980.

Joy & Sumi Cluck, A survey of Persian handicraft, Bank Melli Iran 1977, pp. 377-382.

Ernst. J. Grube., "A Lacquered Panel from the Collection of Lester Wolfe in the Museum of the University of Notre-Doma", Orientalia Hispanica, Vol. I, Arabica-Islamica. Brill, 1974, PP. 376-397.

تاریخی چنین استنباط می شود که از اوایل اسلام هنرمندان ایرانی برای رنگ آمیزی یا نقاشی اشیاء مختلف مخصوصاً "چوب، فلز، پارچه از ماده های بنام لاک یا لک استفاده میکردند. استفاده از این شیوه هنر لاک یا نقاشی روغنی که بیشتر از رنگ های معدنی استفاده شده و بر روی کاغذ فشرده شده انجام میگرفته متفاوت است. لاک در آغاز بیشتر برای نگهداری و حفاظت از اشیاء چوبی از عوامل طبیعی بوده و سپس بتدریج جنبه تزئین و نقاشی اشیاء را نیز در بر گرفته است.

بر طبق منابع تاریخی احتمالاً "لاک در ایران از دو منبع گیاهی و حیوانی تهیه میگردد است.

دانشمند معروف ایرانی ابوریحان بیرونی که در اوایل قرن چهارم هجری و اوایل قرن پنجم میلادی در کتاب صیدله فی الطب می نویسد: "لاک نوعیست از صمغ که رنگ او سرخ باشد و در سحسان پوست بر را بدان رنگ کنند. همچنین نباتیست که بمرسایهت دارد و جوشوی بود و او را در بخورات استعمال کنند. و صمغ را از او جدا کنند و بیزند و رنگ او را بیرون کنند و تا چنین نکنند او را لک نکوبند و برومی او را لاجاس گویند. و همچنین برای درمان برفان و استسقا و بیمارهای جگر و حفقان را مفیدست.

اسدی در فرهنگ خود که در اوایل قرن پنجم هجری نگاشته آن را لاک نامیده و رنگ قرمز آن را ماده ای برای استفاده نقاشان میداند (۲)

صاحب برهان قاطع گوید نام رنگی است مشهور که در هندوستان بهم میرسد و بدان چیزها رنگ کنند و آن شبنمی باشد که بر شاخ های درخت کنار و درخت های دیگر نشیند و منجمد گردد و آن را بگیرند و بکوبند و بیزند و از آن رنگ سرخی حاصل گردد که جامه ها را بدان رنگ کنند و رنگ آن ثابت باشد و بشستن زائل نگردد و مصوران و نقاشان هم کار کنند و غازه زنان را نیز از آن سازند و نخاله آن مانند صمغ باشد و بدان کار دو شمشیر و خنجر و امثال آن در دسته محکم کنند و بکارهای دیگر نیز بیاید (۳)

در فرهنگ فارسی معین آمده است:

"نام صمغی باشد غالباً "سرخ رنگ و گاهی خرمائی و قهوه ای که از برخی گیاهان از قبیل گونه های کاکتوس و عناب و برخی گونه های کاکتوس و عناب و برخی گونه های غیر ابدست می آید. لاک دارای بوئی مطبوع و شکستنش ناصاف و در محل شکستن براق است و در صورت گرم شدن از دیاد حجم مییابد و در برابر شعله میسوزد. از نوع سرخ رنگ لاک برخی رنگ ها تهیه کنند که با زاج بر روی الباف پارچه و نخ های پشمی ثابت میشود (۴) با این ترتیب معلوم میگردد که در دوره اسلامی در ایران تهیه و بکار بردن لاک مانند دیگر کشورها از جمله چین، ژاپن و هندوستان برای رنگ آمیزی و نقاشی مرسوم و متداول بوده است. در اینجا لازم بتذکر است که لاک یا لک در زبان فارسی بمعنای و مفهوم دیگری نیز بکار رفته است (۵).

منبع دیگر تهیه ماده لاک از حشره ای بنام قرمز دانه بوده

۲- اسدی طوسی، لغت فرس، بکوش محمد دبیر سیاقی، کتابخانه ظهوری ۱۳۳۶ صفحه ۹۵

۳- برهان قاطع، دکتر محمد معین، ابن سینا، ۱۳۴۲ صفحه ۱۸۷۸

۴- محمد معین، فرهنگ فارسی، جلد سوم، صفحات ۳۵۳۲-۳۵۳۳

۵- در زبان فارسی لاک بمعنی تفتار چوبین، کاسه چوبین و ظروف چوبی، ناچیز، فرومایه نیز آمده است.

با مردم لک تا بتوانی بمیا میر

زیرا که جز از غار نیاید زلک و لاک

است . این حشره که رنگ آن نیز قرمز است در فصلی از سال
ماده‌ای از خود بجای میگذارد که پس از خشک شدن از آن برای

نقاشی و رنگ آمیزی استفاده میشده است (۶) .

حمداله مستوفی در نزهةالقلوب مینویسد " در شهر مرند

همچنین بسیاری از شعرای قرن پنجم هجری کلمه لاک را بمعنی رنگ خون بکار گرفته اند .

همی گفت و پیچید بر خشک خاک

ز خون دلش خاک هم رنگ لاک

و بالاخره امروزه بهر چیزی که دارای زمینه‌ای برنگ سرخ یا قرمز باشد لاکمی گفته می‌شود مانند قالی لاکمی ، لاک
ناخن و غیره .

۶- قرمز دانه : (e) -dāna (امر) (جانور) حشره‌ایست کوچک از راسته نیم بالان و از دسته جور بالان که در
آسیا و اروپا و افریقا و همچنین آمریکای جنوبی فراوان است . گونه‌ء ماده این حیوان بدرستی یک نخود است ولی نر
حشره مزبور بسیار کوچکتر از ماده است و تقریباً "بدرستی یک ارزن میرسد و در داخل کیسه‌ای ابریشمی مانند که لانه‌اش
میباشد میزید . محل زندگی قرمز دانه بیشتر بر روی درختان بلوط و سرو و کاج و کاکتوس است . ماده ها بدون بالند
و اکثر بر روی شاخه های درخت ثابتند و در همان محلی که ثابت هستند پوست درخت را شکافته و تخم ریزی میکنند .
بدن ماده ها از غلاف شاخی نسبه " محکمی نیز پوشیده است که علاوه بر حفظ خود جانور مانند سرپوشی تخمها را نبر
حفظ میکنند . بدن قرمز دانه برنگ قرمز است و بهمین جهت از رمانهای سابق بمنظور تهیه رنگ قرمز در رنگرزی و
نقاشی از این حشره استفاده میکنند و رنگ قرمز بسیار مرغوبی از آن تهیه مینمایند . بهمین مناسبت این حشره را اشکار
میکند و پس از جمع آوری بوسیله بخار آب یا اثر و یا انیدرید سولفور و خفه میکنند و پس از خشک کردن آنها را میکوبند
و چون در آب معمولی حل نمیشوند در آب کمی اسید معدنی میریزند . در اینجا قرمز دانه ها در آب حل شده رنگ قرمز
خوبی بمحلول میدهند . اگر در آب بجای اسید ماده‌ای فلزیایی بریزیم رنگ بنفش حاصل میشود . قرمز دانه در اثر و
الکل و بنزین و کلروفرم کاملاً " محلول است ، قرمز ، دود الصباغین .

دکتر معین فرهنگ فارسی جلد دوم صفحه ۲۶۶۳

در فرهنگ دهخدا درباره قرمز دانه میخوانیم :

کرمی است سخت سرخ که بسیاهی زند شبیه کرم ابریشم و کرم شب تاب که بیشتر بر درخت بلوط گرد آید و آن رنگی

است سرخ که صباغیان بکار برند .

چیزی است که بدان سرخ رنگ کنند و کتاب در عنوان حکایات نویسند و آن کرمی بوده که آنرا گرفته خشک کرده چیزی
را بدان رنگ کنند . در مخزن الادویه آمده که آن کرمی است که در برگهای اشجار بهم میرسد تا باندازه دانه عدسی و
هر چه بزرگتر میشود بقدر نخودی مستندیر و مانند حیوانی پرنده میگردد که گویا میخواهد طیران کند پس شکافته شده
از جوف آن کرم کوچکی سرخ رنگ بر میآید هر چه کهنه میشود رنگ آن سرخ تر میگردد . پس آنرا با شراب می کشد بطوری
خاص یا با شراب طبع میدهند یا با آب و رنگ او را از آن جدا مینمایند . نقاشان و رنگ‌رزان و کاتبان آنرا بکار میرند .

ماهپهایی از تابستان باید اقدام کرد" (۷) .

با احتمال زیاد در ایران از هر دو شیوه برای تهیه لاک که در رنگ آمیزی نقاشی و تزئین اشیاء مختلف مخصوصاً " اشیاء چوبی استفاده میشده بهره گیری میکرده اند .

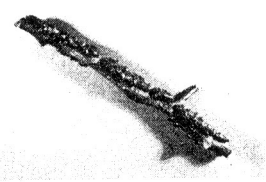
از نظر تکنیکی مایع بدست آمده از هر دو نوع پوششی مطمئن و مقاوم بوده که اشیاء گوناگون بویژه چوب را از فاسد شدن توسط عوامل طبیعی مانند آب ، رطوبت و پوسیدگی مصون میداشته است . نحوه کار باین ترتیب بوده است که هنرمند سطح اشیاء را با ماده لاک چندین بار می پوشاند که پس از هر پوشش زمانی در حدود ۲۴ ساعت وقت میگرفت تا سطح شیئی خشک گردد . از آن پس هنرمند قادر بود تا نقوش و تزئینات دلخواه خود را که اغلب شامل نقوش گیاهان ، حیوانات و یا انسان بود بفرم نقاشی یا کنده روی شیئی طرح کند .

این شیوه هنر لاک در کشورهای دیگر مانند هندوستان و ترکیه معمول بوده است .

توجه به نحوه دروسیت مندوان در نقاشی لاک می توان گفت که تا قرن هشتم هجری این شیوه نقاشی در واقع هنر اصلی لاک در ایران است و آنچه از دوره صفویه بعد مخصوصاً " در عصر زندیه و قاجاریه به هنر نقاشی لاک می معروف گردیده و در حقیقت تکنیک اوایل و اواسط اسلام نبوده بلکه بنام " نقاشی روغنی " یا جلا یافته و با اصطلاح محققان خارجی Varnished بوده که اشیاء مختلفی مانند قلمدان ، در چوبی ، جلد کتاب قاب آئینه ، صندوقچه وغیره را بدان شیوه نقاشی میکرده اند . (۸) در واقع توسعه نقاشی روغنی از دوره صفوی آغاز می شود و از این زمان در بسیاری از مراکز هنری ایران شاهکارهای فراوانی توسط هنرمندان معروف بوجود می آید .

باتوجه به کمی آثار مانده از اشیاء لاک می اوایل اسلام بنظر میرسد که در ایران این هنر برخلاف هنرهای چون سفال سازی فلز کاری ، نقاشی رونق فراوانی نداشته است .

بهر حال از اوایل اسلام نمونه هایی موجود است که نشانگر آشنایی هنرمندان با نحوه کاربرد آن و توسعه آن در شرق ایران

نمونه ای از قرمز دانه

در ابریشم و پشم و یک جزو آن ده حرورارنگین میکند و رنگی از آن بهتر نمیشد و در فرهنگ مخزن آمده که کرم سرخ فارسی دود قرمز است و در هر حال قرمز در اصل کرمست بوده و چون در فارسی سین و زاء بدل شوند چنانکه ایاز و ایاس کرمست را تخفیف و تبدیل نموده بقرمز معرب ساخته اند . (آندراج صفحه ۲۳۰)

۷- حمداله مستوفی ، نزهت القلوب ، نکوش محمد دبیر سیاقی ، چاپخانه حدردی ۱۳۳۶ ، صفحه ۱۰۱

۸- اشیاء گوناگونی که به " روغنی " یا VARNISHED مشهورند مانند جلد کتاب ، قاب آئینه ، قلمدان حبه های گوناگون سرجسب دان و غیره را شامل می شوند از جنس مقوای فشرده ساخته شده و روی آنها را نقاشی کرده اند .

رنگهایی که برای نقاشی این آثار بکار میرود بیشتر رنگهای گیاهی و معدنی چون سفید آب ، زرنیخ ، شنجرف ، لاجورد مرکب بوده است . بطور کلی نقاشی این گروه آثار با آبرنگ انجام میگردد . پس از نقاشی برای حفاظت آن بر روی این اشیاء ورقه ای از روغن کمان می زنند . این روغن بسبب شفافیت زیاد هم به نقاشی جلوه و جلای ویژه ای می بخشد و هم آن را از رطوبت و گرد و خاک حفظ و نگهداری میکند .

نمونه مورد بحث ، ظرف چوبی رباط شرف است که شرح آن در ذیل خواهد آمد و یکی از نمونه های مهم و نادری است که با تکنیک نقاشی لاک اوایل اسلام شناخته شده است .

قبل از بحث در مورد ظرف لاک رباط شرف لازم بیادآوری است که در موزه ایران باستان از کاوش های نیشابور دو شیئی وجود دارد که احتمالا " در نقاشی آن لاک بکار رفته است .

شیئی اول قسمتی از یک جعبه چوبی است به اندازه ۵×۱۰ سانتیمتر که بارنگ قرمز نقاشی شده است (۹) . نقش آن شامل

نه دایره بوده که مابین آن نقطه چین های متعدد تمامی سطح شیئی را دربر گرفته است . دواپر و نقطه چین های تزئینی این جعبه با نقوش اشیاء سفالی و فلزی دوره سامانی و سلجوقی ناحیه خراسان مخصوصا " نیشابور قابل مقایسه است (عکس شماره ۱) .

شیئی دوم مجسمه استخوانی انسان است به بلندی ۵ سانتیمتر که برنگ قرمز پوشانده شده است (۱۰) . صورت مجسمه شابهت کاملی با نقوش ظروف سفالین نیشابور دارد . این دو نمونه یاد شده که احتمالا " با لاک تزئین شده به قرون سوم یا چهارم هجری متعلق است (عکس شماره ۲) .

ظرف لاک رباط شرف

ظرف بدست آمده از کاوش رباط شرف کاسه یا جعبه کوچکی است با بدنه کروی ، کف صاف که دارای ۶ سانتیمتر ارتفاع و ۶ سانتیمتر دهانه است . متأسفانه قسمتی از کاسه مفقود شده و قسمتی از آن نیز شکسته و در حال حاضر از دو قسمت تشکیل شده است . (طرح شماره ۱ و عکسهای ۳ و ۴)

کف و داخل کاسه با رنگ سبز و قسمت پائین آن با رنگ زرد رنگ آمیزی شده است (عکس شماره ۵)

نقوش تزئینی کاسه که تمامی سطح خارجی را می پوشانداز

سه قسمت تشکیل می شود . .

دورا دور بخش فوقانی کاسه به نقوش زنجیره ای بصورت کنده برنگ زرد در زمینه سیاه آرایش گردیده و در زیر آن دو خط موازی سراسر کاسه را پوشانده و فیما بین آن بارنگ زرد نقاشی شده است . نقوش زنجیره ای کاسه با نقوش بسیاری از ظرفهای فلزی عهد غزنوی و سلجوقی و همچنین با نقوش سفال های اوایل اسلام مخصوصا " ظروف نیشابور و جرجان مشابهت داشته و قابل مقایسه می باشد .

نقوش اصلی ، قسمت میانی کاسه را در بر گرفته که عبارتست از نقوش انسان ، گل های تزئینی و نقطه چین های مدور بین دو خط ممتد می باشد . رنگ هایی که برای ایجاد نقوش بکار رفته سیاه ، قرمز ، زرد و سبز می باشد . نقوش انسان تقریبا " غیر معمولی ترسیم گردیده باین ترتیب که صورت و بدن را از مقابل و پا را مشبک نشان داده بصورتی که هر انسان فقط یک پا دارد . گر چه این نوع نقاشی غیر معمولی است ولی ترسیم این نقوش در هنر فلز کاری و سفالگری عهد سامانی ، غزنوی و سلجوقی متداول بوده است . برای توصیف نقوش بهتر است هر یک از تصاویر را جداگانه شرح دهیم .

تصویر اول : شخصی را نشان میدهد که در دست راست شیئی شبیه یک شاخه گل ، یا ساغر در دست دشته و دست چپ متأسفانه از بین رفته است .

تصویر دوم : شخصی را نشان میدهد که دستهای خود را بر روی سینه خم کرده و احتمالا " مشغول نواختن فلوت یا نی می باشد . (عکس شماره ۳)

تصویر سوم : شخصی را نشان میدهد که با دست چپ یک

۹- این شیئی بشماره ۸۲۴۷ ثبت گردیده و در بخش اسلامی موزه ایران باستان نگهداری میشود .

۱۰- این شیئی بشماره ۶۰۴ ثبت گردیده و در بخش اسلامی موزه ایران باستان نگهداری میشود .

تصویر چهارم : شخصی را نشان میدهد که در دست چپ یک آلت موسیقی دیگر احتمالاً "کمانچه" را دارد. (عکس شماره ۶)

تصویر پنجم : شخصی را نشان میدهد که در دست چپ یکی از آلت های موسیقی احتمالاً "زنگوله یا شاخه گلی" دارد.

تصویر ششم : بخش از این تصویر که شامل سر و نیمه بدن یک انسان است باقیمانده و بخشی از آن نیز شکسته است. (عکس شماره ۴)

تصویر هفتم : اگر چه بعلت شکستگی صدمه بسیار دیده ولی یک عودنواز بخوبی قابل تشخیص می باشد. (عکس شماره ۴)

بین تصاویر نیز نقوش گل و برگ برونک سبز و قرمز نقاشی شده است. مشابه این نقوش همانطور که گفته شد در سفالینه ها و ظروف فلزی و کچ بریهای قرن ۴ و ۵ هجری نیز دیده میشود (۱۱)

نقوش انسانی و نحوه ترسیم آن که مهمترین تزئین کاسه را تشکیل میدهد بسیار جالب توجه بوده و این نوع نقوش نقوش در تزئین ظروف فلزی ، سفالی و نقاشی های گچی دیواری در اوایل اسلام مرسوم بوده است. از جمله نمونه مشابه آن را

نمود. این جعبه که در موزه بریتانیا نگهداری می شود توسط هنرمندی بنام احمد بن آل فقیه ساخته شده و طبق نظر پروفیسور رایس Rice به قرن ششم هجری تعلق دارد (۱۴). (طرح شماره ۲) همچنین در نقاشی های پانجیکن paynjikent تصاویری نقش گردیده که با نقوش کاسه رباط شرف قابل مقایسه است. (طرح شماره ۳)

از بررسی نقوش کاسه رباط شرف می توان نتیجه گرفت که هنرمند کوشیده است که گروهی از نوازندگان را بر روی کاسه نشان دهد که در این صورت می توان نقوش را معرف صحنه موسیقی و نوازندگی دانست. از طرف دیگر بعضی از نقوش کاسه با نقوش ظروف و اشیاء دیگری که معرف سیارات هفتگانه و دوازده برج سال بوده قابل مقایسه است. همانطور که میدانیم در دوره اسلامی مخصوصاً "در قرون وسطی طرح و ترسیم سیارات و دوازده برج سال بصورت انسان که هر یک معرف سیاره یا ماهی از سال بوده بخصوص بر روی سفال، فلز، مرسوم و متداول بوده است. (۱۳)

از آنجائیکه در حدود $\frac{1}{4}$ کاسه معقود گردیده نمی توان

۱۱- بطور کلی نقوش تزئینی این کاسه (غیر از نقوش انسانی) که شامل نقوش زنجیره ای ، گل و برگ و نقطه چین های مدور بصورت گل شش یا هفت پر از طرح های تزئینی رایجی است که از قرن سوم هجری ، در بسیاری از اشیاء سفالی و فلزی بویژه اشیائی که در شرق ایران مانند نیشابور - افراسیاب و جرجان ساخته شده بکار رفته است. برای مثال نقطه چین های مدور کاسه که بصورت گل هفت پر است در طرح یکی از بشقاب های فلزی رباط شرف شماره ۵ نیز دیده میشود.

۱۲-

D.S. Rice, studies in Islamic Metal work, BSOAS, VI, vol XXI, part two, p. 17

۱۳- شاهکارهایی از اشیاء فلزی و سفالی که جنبه نجومی داشته و معرف سیارات یا بروج ۱۲ گانه است توسط هنرمندان ساخته شده که از آن جمله می توان :

قلمدان فلزی ، عمل محمود بن سنقر بتاریخ ۶۸۵ هجری را که سیارات هفتگانه را نشان میدهد نامبرد. این شیئی بشماره ۲۳۵-۹۱۶ ثبت و در موزه بریتانیا نگهداری می شود.

درباره نقوش آن اظهار نظر قطعی کرد ولی با مقایسه با نقوش
یاد شده ، ساخت آن بقرن ۵ و ۶ هجری تعلق داشته و مکان
ساخت آن احتمالاً " خراسان بوده است .

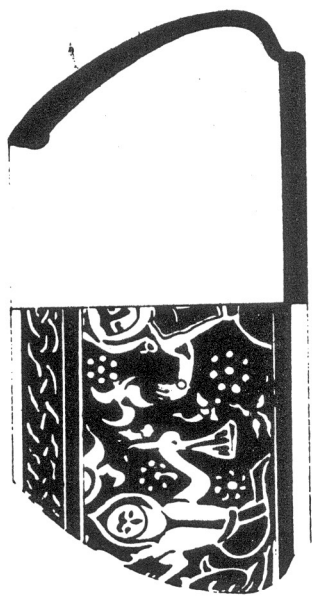
در اینجا لازم بیادآوری است که تااواخر تیموری همچنین
از لاک برای نقاشی بسیاری از اشیاء چوبی مانند در صندوق و
ضریح استفاده میکرده‌اند از جمله می‌توان ضریح چوبی امامزاده
صالح مرز رود نزدیک ساری را نامبرد که با لاک نقاشی و تزئین
گردیده است (۱۴) . (تصویر شماره ۷)

درخاتمه همانطور که پیش ترگفته شد بعلت کمی آثار لاک
در ایران نمی‌توان توسعه پیشرفت این هنر را در هر یک از مراکز
هنری و یا شهرهای مختلف مورد بررسی قرار داد .

بنظر می‌رسد در اوایل اسلام ، این هنر بر عکس دیگر هنرها
زیاد مورد توجه نبوده و همچنین اینکه آیا هنر لاک
از نظر تکنیک و یا نقوش چه تأثیری بر روی این هنر در ایران
داشته مستلزم تحقیقات بیشتر و مدارک کافی است .

۱۴- امامزاده صالح در قریه مرز رود در ۱۸ کیلومتری ساری واقع شده است . بنای امامزاده متعلق به عصر تیموری است .
ضریح چوبی امامزاده که توسط استاد علی بن فخرالدین نجار رازی در سال ۸۸۴ هجری ساخته شده معرف یکی از
شاهکارهای هنر چوبی ایندوره است .

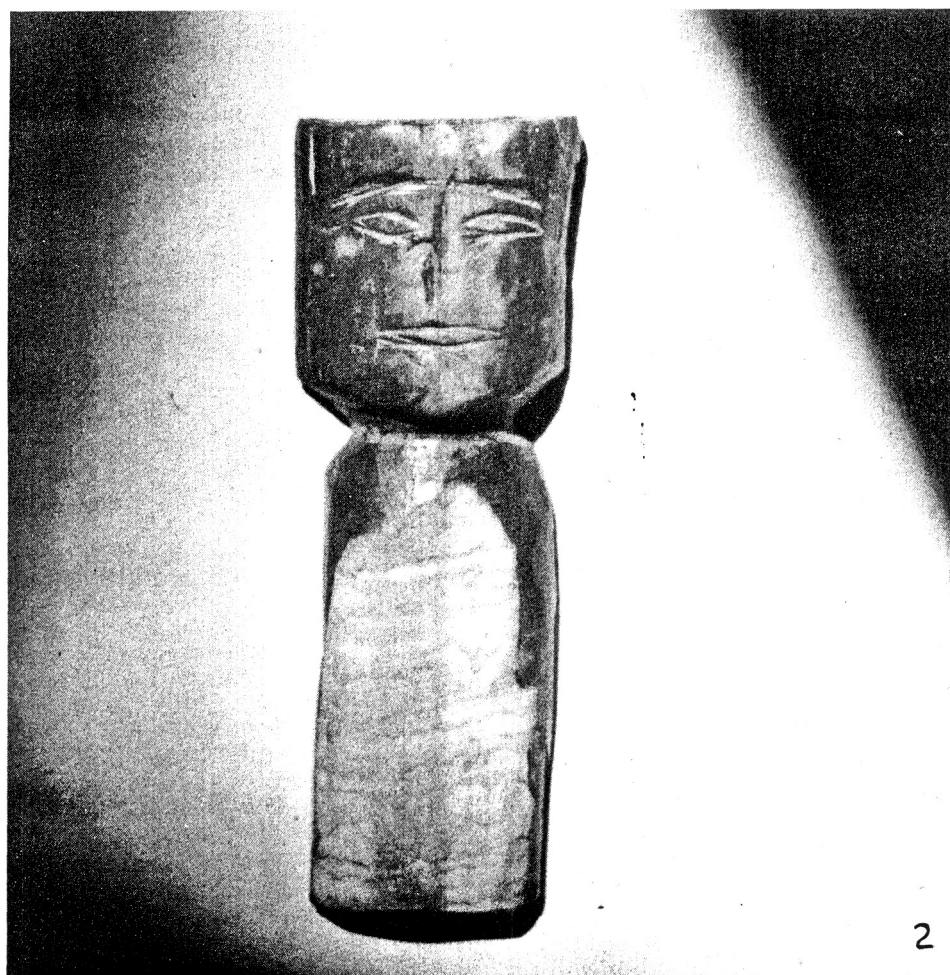
نقوش تزئینی ضریح شامل نوشته کوفی و نقوش گیاهی و هندسی است که تمامی سطح ضریح مستطیل شکل رامی پوشاند .
رنگهائی که در تزئین و نقاشی آن بکار رفته عموماً " زرد - سیاه و قرمز است و احتمالاً " با لاک نقاشی شده است .

طرح شماره ۱ - ظرف لاکي رباط شرف

تصویر شماره ۱ - قسمتی از جعبه چوبی که با لاک نقاشی شده است .

تصویر شماره ۲ - مجسمه انسان از استخوان که احتمالاً "در نقاشی آن لاک بکار رفته است .

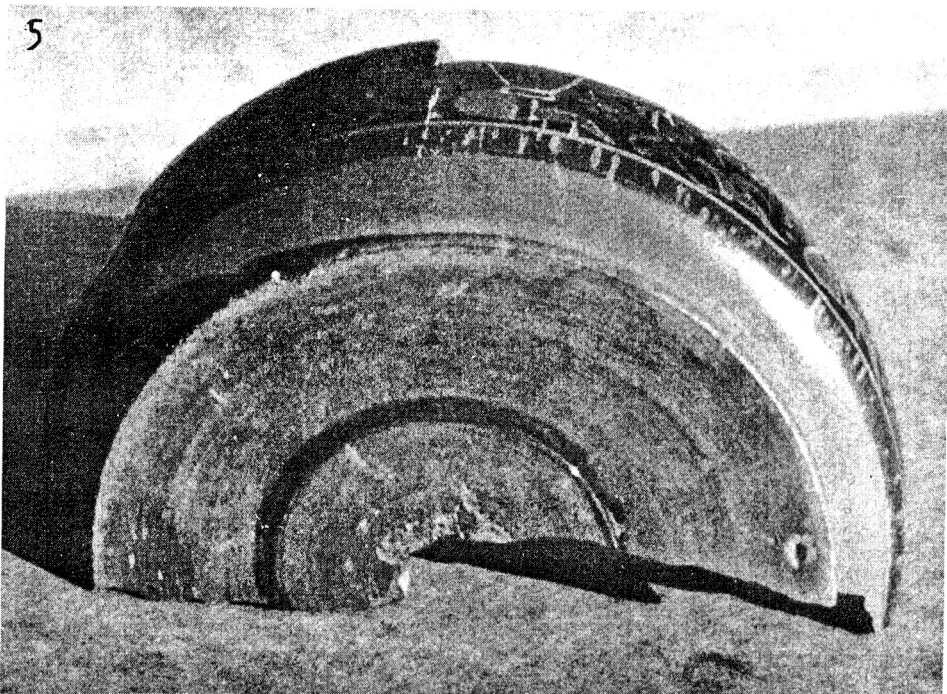
۳- ظرف لاکه مکشوفه از رباط شرف

4

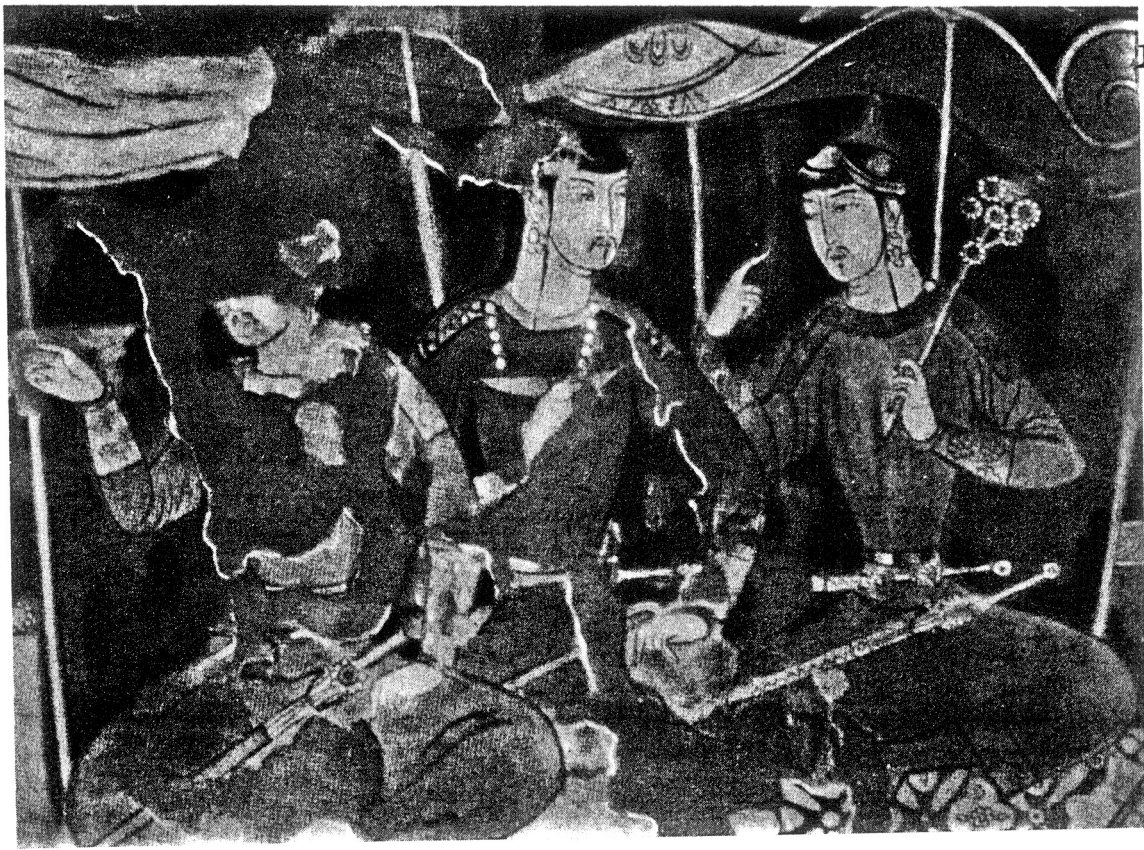
تصویر شماره ۴ - قسمت شکسته شده ظرف لاکی

5

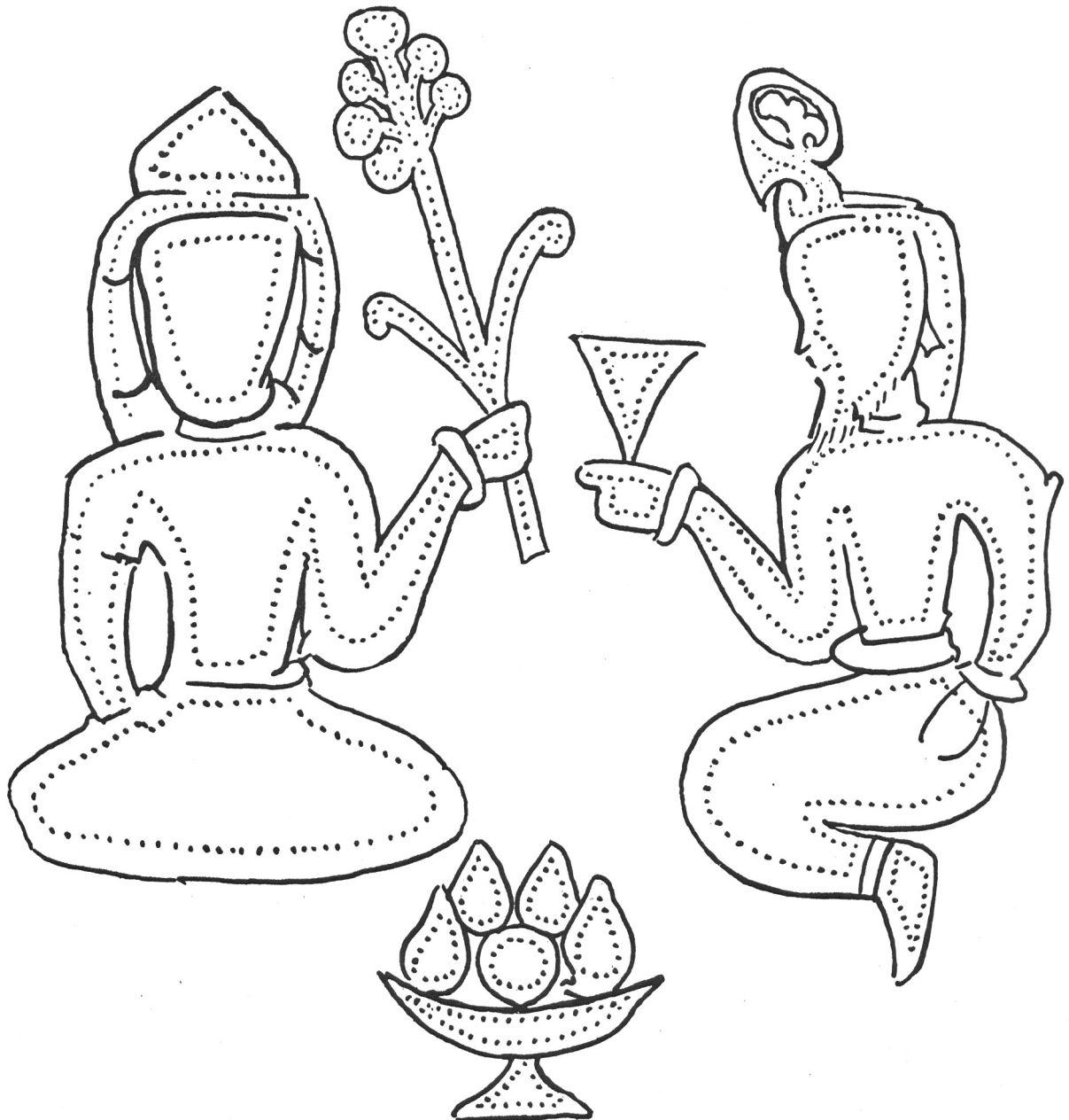

قسمت خارجی ظرف لاکی

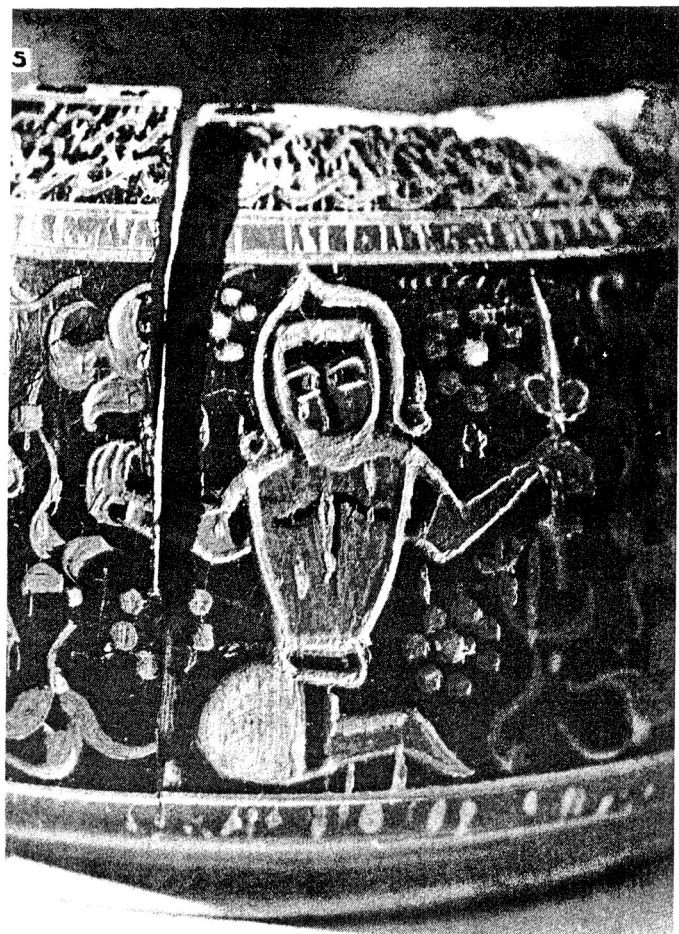
در آسیای میانه که نقوش آن قابل مقایسه با نقوش روی ظرف لاکه رباط شرف است .

۵

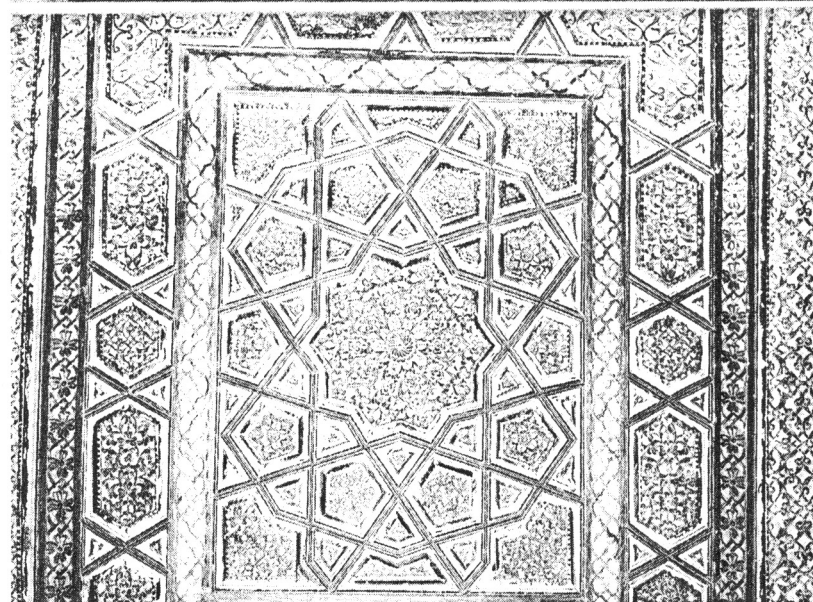
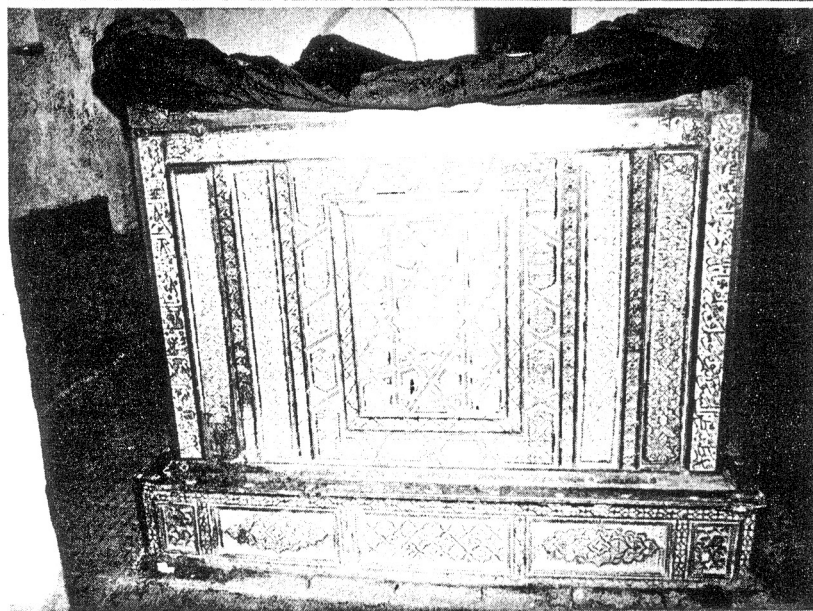
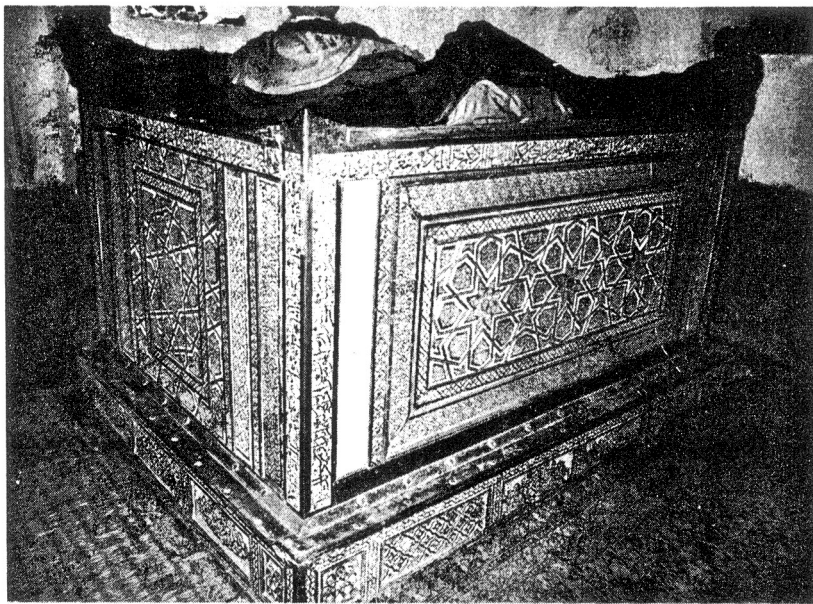

طرح شماره ۳- طرح
جعبه فلزی که با نقوش
ظرف لاکه رباط شرف
قابل مقایسه است .

تصویر ۵ و ۶ - ظرف لاکه که احتمالاً "آلت موسیقی را نشان
میدهد.

تصویر ۷- ضریح امامزاده صالح (فرح آباد ساری) که احتمالاً " با لاک نقاشی شده است